

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ กับธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และอยู่ในธรรมชาติตลอดชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ในธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ ธรรมชาติจึงมีอิทธิพลเหนือมนุษย์มาก กล่าวคือ หล่อหลอมมนุษย์ทั้งในแง่ร่างกาย และ จิตใจ มนุษย์จะมีลักษณะแข็งแรง หรืออ่อนแอ คำหรือขาว สูงหรือต่ำ รวมถึง จิตใจที่มีความกล้า ความกลัว ใจร้อน หรือเยือกเย็น ธรรมชาติจะมีส่วนกำหนดอยู่มากทีเดียว (มันทนี ยมจินดา, 2539 : 2) มนุษย์ได้อาศัย ต้นไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต ทั้งมนุษย์และสัตว์ ต้นไม้เป็นแหล่งผลิตปัจจัย 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค มนุษย์อาศัยสิ่งเหล่านี้ เพื่อการดำรงชีวิต มนุษย์ได้รับประโยชน์จากต้นไม้ทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดเวลา ดังนั้น ชีวิตของมนุษย์จะขาดต้นไม้ หรือ พืชสีเขียวไม่ได้ ต้องมีความสัมพันธ์กันตลอดไป โดยเฉพาะต้นไม้ในเมือง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะป่าไม้ในเมืองช่วยให้สภาพแวดล้อมในเมืองน่าอยู่ มีบรรยากาศธรรมชาติ ภูมิทัศน์ที่ดี ให้ความร่มรื่น ลดการสะท้อนของแสงอาทิตย์ ความร้อน ลดระดับอากาศเสีย แล้วให้อากาศบริสุทธิ์กลับออกมา ซึ่งล้วนแต่ส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในเมืองทั้งสิ้น (รวิวรรณ ชินะตระกูล, 2539 : 2)

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนมีแนวความคิดที่ตรงกันว่า คุณภาพชีวิตของคนในเมืองนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณ และคุณภาพของพื้นที่สีเขียวที่เกิดจากพรรณไม้ต่างๆ ที่อยู่ในเมือง และ ความงามเมือง ซึ่งจะให้ทัศนียภาพที่สวยงาม ความร่มรื่น เป็นที่สบายอกสบายใจแก่ประชาชนในเมือง และยังช่วยลดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในเมืองให้อีกด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่า สีเขียวเป็นสีที่ดูแล้วรู้สึกสบายตา ไม่ร้อนแรง หรือ เศร้าซึม ดูแล้วให้ความรู้สึกสดชื่น ดังนั้น ต้นไม้จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยให้ประชาชนในเมืองคลายความเครียดลง (ชัยวัฒน์ คงสม, 2534 : 475) โดยเฉพาะการดำรงชีวิตในเมืองอันเป็นลักษณะสำคัญของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน วัตถุ และเทคโนโลยี มีการพัฒนาก้าวหน้าไปมาก ส่งผลให้เกิดผลของการพัฒนาในทุกด้าน เมืองจึงกลายเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการคมนาคม การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว โดยขาดการวางแผนและควบคุม ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย อากาศเสีย น้ำเน่า เสียงดัง และสุขอนามัยของประชาชน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นที่เห็นได้ง่าย แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นพิษ ก็นับว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อาจมีความสำคัญกว่าในระยะยาว ระบบสังคมเมืองในปัจจุบัน นับว่ามีผลเสียหายนามาก สำหรับการพัฒนาทางจิตใจของประชาชนในป่าคอนกรีตที่ไม่มีสวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวอย่างเพียงพอ สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้อารมณ์ของคนอยู่ในภาวะตึงเครียดตลอดเวลา การพักผ่อนแบบคนเมืองที่ผิวเผิน เช่น ดูภาพยนตร์ หรือเที่ยวศูนย์การค้า นอกจากไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว ยังอาจจะสร้างแรงกดดันทางจิตใจ และเศรษฐกิจในครอบครัวอีกด้วย

ปัจจุบัน สภาพธรรมชาติที่สวยงามนับวันจะยิ่งหาได้ยากขึ้น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมือง นับวันจะไม่มีโอกาสได้ชื่นชมกับความสวยงามของธรรมชาติ โดยจะสังเกตเห็นได้ว่า ในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดพักผ่อนต่างๆ ผู้คนมักหนีความสับสนวุ่นวาย ความแออัดของชุมชนเมือง ไปพักผ่อนหย่อนใจ ชมทิวทัศน์ตามสวนสาธารณะ และออกไปชมสภาพธรรมชาติจริงที่สวยงามตามแหล่งท่องเที่ยวในชนบท หรือต่างจังหวัด เมื่อคำนึงถึงจุดนี้แล้ว ทำอย่างไรจึงจะมีสภาพธรรมชาติอันสวยงามเกิดขึ้นได้ในเมือง หรือในบริเวณบ้านเรือนได้

การขยายตัวของชุมชนในเขตเมืองที่ผ่านมาเป็นไปโดยไม่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และบริการขั้นพื้นฐาน จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง ทั้งการแพร่กระจายของมลพิษ ภาวะมลพิษ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม พื้นที่สีเขียวลดลง และปัญหาชุมชนแออัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน สาเหตุของปัญหาเกิดจากขาดการวางแผนกำหนดเขตที่ตั้งของชุมชน การใช้ที่ดิน การวางผังเมืองให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่อย่างเป็นระบบ ขาดการจัดการเตรียมการจัดหาบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นให้เพียงพอแก่ความต้องการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง และปัญหาความไม่เอื้ออำนวยของกฎหมายและการบังคับใช้ แผนจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ควรจะต้องเน้นทางด้านการศึกษา ร่วมกับการวางแผนควบคุมการใช้พื้นที่ การวางผังเมือง และการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมากขึ้น

นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษและความไม่เป็นธรรมชาติในเขตเมือง สร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะความเจ็บไข้และความเครียด ความรู้สึกไม่สบายทำงานหรือเล่นไม่ได้ ทำให้ต้องสูญเสียทั้งเวลาในการทำงาน และเงินทองในการรักษาพยาบาลจำนวนมาก

กล่าวได้ว่า ความเจ็บไข้ของมนุษย์ในปัจจุบัน อาจจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. เกิดจากสิ่งแวดล้อมหรือมลพิษจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในเขตเมือง มลพิษทางอากาศ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการจราจรขนส่ง อุตสาหกรรม และการใช้พลังงานในรูปแบบต่าง ๆ

2. เกิดจากการทำงาน และการเกิดอุบัติเหตุ อันตรายที่สำคัญมาจากสารเคมีที่ใช้ในการผลิต ทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และการบริการทางคมนาคมขนส่ง

3. วิธีการดำเนินชีวิต ได้แก่ การกินอยู่ การใช้ชีวิตในแต่ละวัน การสังคม การออกกำลังกาย การแข่งขัน

ประชาชนที่อาศัยในเมืองมีโรคเกี่ยวกับความเครียดสูง ซึ่งเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหลายๆ ประการ แต่เหตุที่คนไม่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวพวกเขาได้ อาจเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด ดังตัวอย่างที่พบเห็นได้จากจำนวนคนที่มาจนแออัดคับแคบ ระดับเสียงดัง ฝุ่นควัน น้ำเน่าเสีย ขยะ และความร้อน และความเป็นอยู่ที่ไม่เป็นธรรมชาติ ล้วนเป็นสาเหตุของความวิตกกังวล และความเครียด สภาพแวดล้อมในเมืองยังอาจจะทำให้เกิดอาการ “รับรู้ข้อมูลมากเกินไป” เพราะเราต้องเผชิญกับแสง สี เสียง ล้อตาล้อใจ เสียงสัญญาณ โฆษณา ร้านค้าที่แสดงสินค้าผ่านกระจกหน้าร้าน รถราที่วิ่งกันขวักไขว่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องรบกวนจิตใจ และสมาธิของเราทั้งสิ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้ง “ความกังวลถึงความอยู่รอด” และความกังวลถึงภาวะการทำงานที่อยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอ ล้วนทำให้ชาวเมืองจำนวนมาก ต้องมีชีวิตอยู่อย่างเหนื่อยเปลี้ยเพลียแรง บางคนถึงกลายเป็นความก้าวร้าว หรือชอบใช้ความรุนแรง มักจะหาทางระบายอารมณ์เหล่านี้ ด้วยการดื่มเหล้า หรือเสพยา

การเปลี่ยนแปลงของมลภาวะในอากาศ ทำให้ความร้อนที่เพิ่มขึ้นในเขตเมือง ก็พอจะทราบกันมานานพอสมควร สภาพฝุ่นละออง และจำนวนผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคภูมิแพ้ ซึ่งก็ได้เคยมีการรณรงค์เพื่อแก้ไข และปรับปรุงปัญหามลพิษของอากาศไว้หลายประการ เช่น การรณรงค์ให้ใช้น้ำมัน ไร้สารตะกั่ว มาตรฐานไอเสียของยานพาหนะ และการออกแบบอาคาร เพื่อช่วยให้การระบาย และการหมุนเวียนของอากาศในเมืองดีขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น ระบบนิเวศในเมืองที่มีต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับต้นไม้เหล่านี้ และต้นไม้ยังให้ประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ อีกมากมายหลายประการ สำหรับในด้านการวางผังชุมชนเมืองนั้น ต้นไม้ในเมืองมีส่วนอย่างมาก ในการสร้างบรรยากาศธรรมชาติ และภูมิทัศน์ที่ดีให้แก่เมือง ให้ร่มเงา และลดการสะท้อนของแสงอาทิตย์ ลดอุณหภูมิของเมือง ช่วยสร้างบรรยากาศของเมืองให้มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของขนาดต้นไม้ การปลู่วิวของใบไม้ การผลัดใบ การออกดอก เป็นต้น นอกจากนี้ ต้นไม้และพื้นที่สีเขียวในบริเวณเขตชุมชน ยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางอากาศอีกด้วย กล่าวคือ ต้นไม้จะช่วยให้อากาศบริสุทธิ์ โดยการคายออกซิเจน ซึ่งเป็นก๊าซที่มนุษย์ใช้หายใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นไม้บริเวณริมถนน จะเป็นแนวฉนวนกันฝุ่นละออง และเขม่า ส่วนหนึ่งไม่ให้ฟุ้งกระจายออกไปมาก ต้นไม้ และพื้นที่สีเขียวเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาความรุนแรงของปัญหานี้ลงไปได้บ้าง

โครงการใด ๆ ก็ตามจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปให้มีส่วนร่วมโครงการ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนเป็นยุทธวิธีที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา โดยการเข้าร่วมมีทั้งรายบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ซึ่งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและความคิดเห็นสอดคล้องกัน รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อดำเนินการไปในทิศทางที่ต้องการจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ในปัจจุบันนี้ พื้นที่สีเขียวในเมืองมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ตรงกันข้ามกับสิ่งก่อสร้างที่ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกัน พื้นที่หลายๆ แห่งในเมือง ก็ยังมีแนวโน้มที่จะถูกพัฒนาในเชิง พาณิชยกรรม พื้นที่บางแห่งถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ทำให้สภาพแวดล้อมไม่สวยงาม จากตัวเลขการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองลำปาง พ.ศ. 2541 (รายงานสถานการณ์พื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมือง ลำปาง) สรุปได้ดังนี้

1. พื้นที่อาคารพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย	ร้อยละ 17.68
2. พื้นที่ถนน	ร้อยละ 2.85
3. สวนสาธารณะ	ร้อยละ 0.55
4. พื้นที่ราชการและสถาบันศาสนา	ร้อยละ 9.81
5. พื้นที่สถาบันการศึกษา	ร้อยละ 3.41
6. พื้นที่โล่งชนบทและเกษตรกรรม	ร้อยละ 39.42
7. พื้นที่โล่งว่างในเมือง	ร้อยละ 26.8

จากตัวเลขเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ส่วนพื้นที่ที่น้อยที่สุดคือ พื้นที่สวนสาธารณะ ซึ่งเป็นปอดของเมือง ดังนั้นเทศบาลเมืองลำปางร่วมกับ สมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้จัดทำป่าของเมืองขึ้นมา โดยมีลักษณะเป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้เชิญชวนหน่วยงานจากหลายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง เข้าร่วมโครงการมีระยะเวลาการดำเนินงานเป็นเวลา 4 ปี ตั้งแต่ปี 2541-2544

สมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้คัดเลือกจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดนำร่อง (เทศบาลเมืองลำปาง, 2540 : 1) โดยมีเทศบาลเมืองลำปางเป็นหน่วยงานแกนกลางดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะมีแหล่งชุมชนที่มีความเจริญมีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง แต่ได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ดังนั้นคณะผู้บริหารของเทศบาลได้ให้ความสำคัญในจุดนี้ จึงมีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการรักษา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มาของ โครงการป่าของเมือง ที่เทศบาลเมืองลำปางได้ดำเนินการอยู่ในขณะนี้

โครงการป่าของเมืองมีวัตถุประสงค์ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาส พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ เพื่อเพิ่มความร่มรื่น ความเขียวขจี และทัศนียภาพที่สวยงามในเขตเทศบาล เพื่อปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของ ประชาชน ในอันที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นการร่วมกิจกรรมวัน สิ่งแวดล้อมโลก

เป้าหมายของโครงการเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนภายในเขตเทศบาลฯ ปลูกต้นไม้ภายใน บริเวณที่พักอาศัยบ้านละ 1 ต้น ภายใน 4 ปี ให้ครบ 7,200 ต้น ปลูกไม้ยืนต้นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำวัง ภายใน 4 ปี ให้ครบ 1,000 ต้น ปลูกไม้ยืนต้นบริเวณทางเท้า ภายในเขตเทศบาล ภายใน 4 ปี ให้ครบ 800 ต้น ปลูกไม้ยืนต้นภายในบริเวณสวนสาธารณะ เขตกลางคันคร เนื้อที่ 34 ไร่ 1งาน 72 ตารางวา สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ เนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา สวนสาธารณะพ่อเจ้าทิพย์ช้าง เนื้อที่ 5 ไร่ และสวนสาธารณะข้างโรงเรียนเทศบาล 7 ภายใน 4 ปี ให้ครบ 1,000 ต้น ปลูกไม้ยืนต้นภายใน สถานที่ราชการ สถาบันการศึกษาที่สาธารณะตามชุมชนต่าง ๆ ภายใน 4 ปี ให้ครบ 1,000 ต้น โดยให้มีจำนวน รวมทั้งสิ้น 11,000 ต้น ส่วนพันธุ์ไม้นั้นให้มีแต่ละหน่วยงานและสถานที่พิจารณา ตามความเหมาะสม

โครงการเริ่มดำเนินการ วันที่ 5 มิถุนายน 2541 – 5 มิถุนายน 2544 โครงการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนองค์กรภาคเอกชน โรงเรียน สมาคม ชมรม ร้านค้าและประชาชน ในเขตเทศบาลให้มีความ ตระหนัก และสร้างจิตสำนึก และร่วมกันปลูกพันธุ์ไม้ยืนต้น ภายในบริเวณที่พักอาศัย และที่ว่าง เปล่าที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์ รณรงค์ให้องค์กรภาคเอกชน โรงเรียน สมาคม ชมรม ร้านค้า และ ประชาชนในเขตเทศบาล ร่วมกันปลูกพันธุ์ไม้ยืนต้น ภายในบริเวณที่พักอาศัยและที่ว่างเปล่าที่ยังไม่ ได้ทำประโยชน์ ในวันที่ 5 มิถุนายน 2541 เนื่องในวันสิ่งแวดล้อมโลก เป็นวันเริ่มต้น โครงการให้ ทุกองค์กรและประชาชน มีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาการปลูกต้นไม้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำปาง มีส่วนร่วมใน โครงการป่าของเมืองระดับใด และมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมใน โครงการนี้ เพื่อนำ ผลการวิจัยที่ได้มา เป็นแนวทางในการเสนอแนะ ปรับปรุงแก้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิด ประสิทธิภาพ กับโครงการและประโยชน์สูงสุดกับประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำปางใน “โครงการ ป่าของเมือง” ของเทศบาลเมืองลำปาง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง ลำปาง ใน “โครงการป่าของเมือง” ของเทศบาลเมืองลำปาง

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในเขตเทศบาล เมืองลำปาง มีส่วนร่วมต่อโครงการป่าของเมืองระดับน้อย
2. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่าของเมืองต่างกัน
3. ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่าของเมืองต่างกัน
4. ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยมีระยะห่างจากโครงการต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่าของเมืองต่างกัน
5. ประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่าของเมืองต่างกัน
6. ประชาชนที่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการป่าของเมืองต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่าของเมืองต่างกัน
7. ประชาชนที่มีความรู้ในเรื่องโครงการป่าของเมืองและสิ่งแวดล้อมต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการป่า ของเมืองต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการป่าของเมือง ได้แก่ การปลูกต้นไม้ การดูแลและบำรุงรักษาต้นไม้ ศึกษาปัญหาและสาเหตุ ตัดสินใจวางแผนและการดำเนินงาน ด้านการเงิน และปฏิบัติตามประเมินผล โดยผู้วิจัยกำหนดการวัดเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีส่วนร่วมเลย

โครงการป่าของเมือง หมายถึง โครงการป่าของเมืองของเทศบาลเมืองลำปางที่มีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการรักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และปลูกฝังจิตสำนึก ในอันที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัย หมายถึง เหตุที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระยะห่างระหว่างที่อยู่อาศัยกับโครงการป่าของเมือง การได้รับข้อมูลข่าวสาร แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการป่าของเมือง ความรู้ในเรื่องป่าของเมืองและสิ่งแวดล้อม

ป่าของเมือง หมายถึง พื้นที่สีเขียวทั้งหมด พืชพรรณ ชนิดต่าง ๆ ทั้งไม้ ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ดอก และพืชคลุมดิน ในพื้นที่ที่เป็นของรัฐและเอกชน

อาชีพ หมายถึง กิจการงานที่ประกอบเพื่อเลี้ยงชีพของกลุ่มเป้าหมาย
 ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ออก โดยกำหนดเป็นบาท

ระยะห่างระหว่างที่อยู่อาศัยกับโครงการป่าของเมือง หมายถึง ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยของประชาชนกับบริเวณที่ตั้งโครงการ โดยประมาณกำหนดเป็นกิโลเมตร

การได้รับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับ “โครงการป่าของเมือง” ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ป้ายผ้า หอกระจายข่าว รถกระจายเสียง เอกสารสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นโปสเตอร์ และเพื่อนบ้าน โดยกำหนดเป็น 3 ระดับ คือ 3-4 ครั้ง/เดือน 1-2 ครั้ง/เดือน ไม่ได้รับ

แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการป่าของเมือง หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเข้าร่วม “โครงการป่าของเมือง” เพราะว่าการได้รับประโยชน์ หรือ ผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการมีส่วนร่วมใน “โครงการป่าของเมือง” ของเทศบาลเมืองลำปาง โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

ความรู้เรื่องโครงการป่าของเมืองและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับ “โครงการป่าของเมือง” ของเทศบาลเมืองลำปาง รู้ในนโยบาย แผนดำเนินงาน วัตถุประสงค์และรายละเอียดต่างๆ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยกำหนดเป็น 2 ระดับ คือ ใช้อย่างไม่ใส่ใจ/ ไม่ใส่ใจ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าของเมือง” ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลำปาง

1. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาเฉพาะประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองลำปาง ซึ่งมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น

22.17 ตารางกิโลเมตร จำนวน 8 ตำบล ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 23,466 ครัวเรือน ได้แก่

1. ตำบลสวนดอก	จำนวนครัวเรือน	2,593	ครัวเรือน
2. ตำบลเวียงเหนือ	จำนวนครัวเรือน	4,190	ครัวเรือน
3. ตำบลหัวเวียง	จำนวนครัวเรือน	2,764	ครัวเรือน
4. ตำบลสบตุ๋ย	จำนวนครัวเรือน	6,268	ครัวเรือน
5. ตำบลบ่อแฮ้ว	จำนวนครัวเรือน	503	ครัวเรือน
6. ตำบลชมพู	จำนวนครัวเรือน	2,214	ครัวเรือน
7. ตำบลพระบาท	จำนวนครัวเรือน	4,576	ครัวเรือน
8. ตำบลพิชัย	จำนวนครัวเรือน	358	ครัวเรือน
	รวม	23,466	ครัวเรือน

แต่เนื่องจากตำบลพิชัย และตำบลบ่อแฮ้ว อยู่ห่างจากโครงการป่าของเมืองมากกว่าตำบลอื่นประมาณ 3-5 กิโลเมตร ผู้ศึกษาจึงไม่นำ 2 ตำบลนี้มาใช้ในการศึกษา

2. ขอบเขตเนื้อหา

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน “โครงการป่าของเมือง” ของเทศบาลเมืองลำปางโดยศึกษาครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

- อาชีพ
- ฐานะทางเศรษฐกิจ
- ระยะห่างระหว่างที่อยู่อาศัยกับโครงการป่าของเมือง
- การได้รับข้อมูลข่าวสาร
- แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการป่าของเมือง
- ความรู้ในเรื่องโครงการป่าของเมืองและสิ่งแวดล้อม

8. ขอบเขตเวลา

ศึกษาครอบคลุมระยะเวลาเริ่มต้นโครงการ วันที่ 5 มิถุนายน 2541 – 5 มิถุนายน 2542 ส่วนระยะเวลาดำเนินการศึกษา อยู่ระหว่างเดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม 2542